

O‘ZBEKISTONDA TELETIBBIYOTNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI: IMKONIYATLAR, MUAMMOLAR VA KELAJAK.

Alimov Bobirjon Abdulloevich

Buxoro davlat tibbiyot instituti,

alimov.bobirjon@bsmi.uz

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekistonda teletibbiyotni rivojlantirish, uning hozirgi holati, teletibbiyot bo‘yicha huquqiy bazani yaratish va hukumat tashabbuslari, imkoniyatlar va muammolar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: teletibbiyot, sog‘liqni saqlash tashkilotlari, raqamli O‘zbekiston - 2030, raqamli texnologiyalar.

Kirish

Teletibbiyot – bu raqamli texnologiyalar orqali tibbiy xizmatlarni masofadan turib taqdim etish bo‘lib, bugungi kunda butun dunyoda tez sur‘atlar bilan rivojlanmoqda. Keng qamrovli qishloq hududlariga ega va sog‘liqni saqlash sohasini modernizatsiya qilishga alohida e‘tibor qaratayotgan O‘zbekistonda teletibbiyot inqilobiy o‘zgarishlarni amalga oshirishga xizmat qilayotgan kuchli vositaga aylanmoqda. Hukumat, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar birgalikda mamlakatda raqamli sog‘liqni saqlash tizimini barpo etish yo‘lida faol ish olib bormoqda.

O‘zbekistonda teletibbiyot hozirgi holati

O‘zbekistonda teletibbiyot dastlab shunchaki kichik pilot loyihalar sifatida boshlangan bo‘lib, ularning asosiy maqsadi shahar markazlaridagi mutaxassislarni uzoq hududlardagi bemorlar bilan bog‘lash edi. 2020 yilda Mo‘ynoq tumanida birinchi teletibbiyot klinikasining ochilishi bu yo‘nalishda muhim qadam bo‘ldi. Ushbu klinika zamonaviy tibbiy uskunalar yordamida real vaqtda masofaviy konsultatsiyalarni yo‘lga qo‘ydi.

Bundan tashqari, UNET tomonidan amalga oshirilgan telekardiologiya tashabbusi ko‘chma EKG qurilmalari yordamida yurak kasalliklarini erta aniqlash va davolash imkoniyatlarini ancha oshirdi. XMed kabi xususiy platformalar ham paydo bo‘ldi va turli tibbiy yo‘nalishlarda video va chat orqali onlayn maslahat xizmatlarini taklif qila boshladi.

Hukumat tashabbuslari va huquqiy baza

O‘zbekiston hukumati "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida teletibbiyotni muhim yo‘nalish sifatida belgilab olgan. Ushbu keng qamrovli milliy dastur axborot texnologiyalarini sog‘liqni saqlash xizmatlariga keng joriy etishni, xizmatlarga qulay kirishni, samaradorlikni va bemor natijalarini yaxshilashni maqsad qilgan. Hukumat hozirda Milliy qonunchilikni Mustaqil Davlatlar Hamdo‘stligi

(MDH) teletibbiyot bo'yicha ko'rsatmalari bilan moslashtirish ustida ishlamoqda. Bu ko'rsatmalar masofaviy maslahatlar, shifokorlarni sertifikatlash, transchegaraviy xizmatlar va bemor ma'lumotlarini himoya qilish kabi muhim jihatlarni qamrab oladi.

Teletibbiyot yo'nalishida axloqiy va xavfsiz faoliyatni ta'minlash uchun zarur bo'lgan huquqiy baza shakllantirilmoqda. Biroq, tibbiy javobgarlik, to'lov tizimi va texnologiyalar o'zaro mosligini belgilovchi aniq siyosatlarni yakunlash hali dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Texnologik yutuqlar

O'zbekistonda UZTELECOM va Beeline kabi yirik operatorlar tomonidan 5G texnologiyasining bosqichma-bosqich joriy qilinishi teletibbiyot sohasida tub o'zgarishlarga olib kelmoqda. Yuqori tezlik va past kechikish imkonini beruvchi internet orqali murakkab tibbiy ma'lumotlar, jumladan yuqori aniqlikdagi tasvirlar va jonli video konsultatsiyalar real vaqtda, hatto uzoq hududlarda ham uzatilishi mumkin bo'ldi.

Tarmoqlar infratuzilmasining yaxshilanishi bilan bir qatorda, hukumat va JSST, UNICEF kabi xalqaro hamkorlar tibbiyot xodimlarini raqamli texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalari bilan ta'minlash uchun malaka oshirish dasturlariga investitsiya kiritmoqda. Ushbu tashabbuslar doirasida vebinarlar, onlayn treninglar va mintaqaviy seminarlar o'tkazilmoqda.

Teletibbiyot imkoniyatlari

Tibbiy xizmatlarga keng kirish imkoniyati

Teletibbiyot ayniqsa qishloq va yetarlicha tibbiy ta'minlanmagan hududlar uchun tibbiy xizmatlarga kirish imkoniyatini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin. Endi uzoq hududlardagi bemorlar Toshkent yoki yirik shaharlardagi mutaxassislardan tez va samarali maslahat olish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Tibbiy bilimlarni markazlashuvdan chiqarish

Portativ diagnostika vositalari – dermatoskoplar, EKG qurilmalari va raqamli otoskoplar – yordamida mahalliy tibbiyot xodimlari dastlabki tekshiruvlarni o'tkazib, shahar markazidagi mutaxassislar bilan real vaqtda ma'lumot almashish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu yondashuv tibbiy bilimlarni markazlashuvdan chiqarish va tashxis aniqligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Xarajatlarni kamaytirish

Teletibbiyot bemorlar va sog'liqni saqlash tizimi uchun xarajatlarni kamaytiradi, chunki keraksiz shifoxona tashriflarini kamaytirish va resurslarni optimallashtirish imkonini beradi. Shuningdek, bemorlarni yo'naltirish jarayonini soddalashtiradi, bu esa tizimdagi yuklamani va navbat kutish vaqtini qisqartiradi.

Ixtisoslashgan xizmatlarni rivojlantirish

O'zbekiston yaqin yillarda teletibbiyotni psixiatriya, surunkali kasalliklarni boshqarish, telepatologiya va masofaviy jarrohlik konsultatsiyalari kabi ixtisoslashgan

sohalarda rivojlantirishga tayyorlanmoqda. Ayniqsa ruhiy salomatlik sohasida masofaviy terapiya va maslahatlar juda katta foyda keltirishi mumkin.

O'zbekistonda teletibbiyot rivojida muammolar

Huquqiy va tartibga solishdagi to'siqlar

Ijobiy qadamlar tashlanayotganiga qaramay, O'zbekistonda teletibbiyot bo'yicha huquqiy baza hali to'liq shakllanmagan. Eng katta muammolar – tibbiy javobgarlik, teletibbiyot xizmatlari uchun sug'urta qamrovi va transchegaraviy xizmatlar uchun yagona standartlarning mavjud emasligidir.

Raqamli infratuzilma farqlari

4G kengaygani va 5G tarmog'i joriy qilinayotganiga qaramay, mamlakat bo'ylab internet sifati bir xil emas. Ayniqsa qishloq joylarda real vaqtda maslahat va ma'lumot uzatishga to'sqinlik qiluvchi past tezlik va uzilishlar hali ham mavjud.

Texnologik savodxonlik

Ko'plab tibbiyot xodimlari hali raqamli texnologiyalar bilan samarali ishlash uchun yetarli bilim va ko'nikmaga ega emas. Malaka oshirish va doimiy o'qitish bo'lmasa, teletibbiyot imkoniyatlaridan to'liq foydalana olish qiyin bo'ladi. Shuningdek, ba'zi bemorlar ham raqamli ilovalar bilan ishlashda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin.

Ma'lumotlar maxfiyligi va xavfsizligi

Bemorlarning shaxsiy ma'lumotlarini maxfiy saqlash va himoya qilish O'zbekistonda hali dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Sog'liqni saqlash ma'lumotlarini raqamli platformalarda uzatishda axborot xavfsizligini ta'minlash va qat'iy etik qoidalarni ishlab chiqish zarur.

Moliyaviy barqarorlik

Teletibbiyot xizmatlarining uzoq muddatli moliyaviy barqarorligi hozircha noaniq. Barqaror to'lov tizimlarini ishlab chiqish, hukumat va xususiy investitsiyalarni jalb qilish hamda bemorlar uchun xizmatlarni arzonlashtirish dolzarb muammolardan hisoblanadi.

Xulosa va kelajak istiqbollari

O'zbekistonda teletibbiyot rivojlanishining burilish nuqtasida turibdi. Hukumat tomonidan kuchli qo'llab-quvvatlash, texnologik taraqqiyot va jamoatchilikning borgan sari ortib borayotgan qiziqishi bilan mamlakat 2030 yilga qadar teletibbiyot xizmatlarini sog'liqni saqlash tizimining ajralmas qismiga aylantira oladi.

Biroq bu muvaffaqiyatga erishish uchun muhim muammolar hal qilinishi zarur. Tibbiy javobgarlik, to'lov va transchegaraviy xizmatlarni tartibga soluvchi huquqiy baza mukammal ishlab chiqilishi kerak. Infratuzilma va texnologik savodxonlikka sarmoya kiritish orqali shahar qishloq o'rtasidagi farq bartaraf etilishi zarur.

Shuningdek, ma'lumotlar xavfsizligi va axloqiy tamoyillar asosida jamoatchilik ishonchini shakllantirish juda muhim. Ixtisoslashgan teletibbiyot xizmatlarini

rivojlantirish va elektron tibbiy kartalar bilan integratsiya sogʻliqni saqlash sifati va izchilligini yanada oshiradi.

Umuman olganda, teletibbiyot Oʻzbekistonda sogʻliqni saqlash natijalarini sezilarli darajada yaxshilash, tizim samaradorligini oshirish va tibbiy xizmatlarga kirishdagi tafovutlarni kamaytirish imkoniyatiga ega. Strategik rejalashtirish, barqaror investitsiya va xalqaro hamkorlik orqali Oʻzbekiston Markaziy Osiyo mintaqasida teletibbiyot sohasida yetakchi modelga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. “Впервые в Узбекистане запустили практику телемедицины” – Spot.uz, July 2020 it-market.uz+13spot.uz+13in-academy.uz+13
2. “Телемедицина в Узбекистане... National Chamber & UTAS pilot” – UTAC/UNET, gazeta.uz+11blog.utasco.com+11in-academy.uz+11
3. Мирзарахимова К., Ирханова Д., Камилова Д. “Телемедицина – в Республике Узбекистан” (Zenodo, Nov 2024) zenodo.org
4. “Перспективы применения ИТ в медицинской сфере Узбекистана” – Cyberleninka (Digital Uzbekistan-2030) cyberleninka.ru
5. Разработка концепции и сертификация телемедицины – Tashkent State Univ. of Law conference report
6. Ethical challenges of telemedicine in Uzbekistan.
7. “История развития 5G в Узбекистане” – ICTNews, Sept 2024 ictnews.uz
8. WHO/UNICEF digital health webinars in Central Asia.